

Південноукраїнські наукові студії

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

VII Всеукраїнської
науково-практичної конференції
студентів та молодих вчених
(19-21 листопада 2024 року)

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності
Південно-Українське відділення Соціологічної асоціації України
м. Одеса

Південноукраїнські наукові студії

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**VII Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих
вчених**

(19-21 листопада 2024 року)

УДК: 1+316 (062.552)

Рецензенти:

Володимир ЖАРКИХ, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, історії та політології, НУ «Одеська політехніка»;

Оксана ІВАНОВА, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін, Міжнародний гуманітарний університет.

Рекомендовано Вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Протокол № 7 від 26.12.2024 р.

Редакційна колегія:

Відповідальний редактор – Оксана ПЕТІНОВА, доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна

Члени редколегії:

Євген БОРІНШТЕЙН, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса), Україна

Зоя АТАМАНЮК, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», (м. Одеса), Україна

Олена ЛІСЕЄНКО, доктор соціологічних наук, професор, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса), голова Південноукраїнського відділення САУ, Україна

Південноукраїнські наукові студії: Збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. студентів та молодих вчених (м. Одеса, 19-21 листопада 2024 року) / за ред. д. філос. н., проф. Петінової О. Б. – 213 с.

Матеріали конференції представлені в авторській редакції мовою оригіналу

Анна МАРИНИЧЕВА	СУТНІСТЬ ЗАКОНУ ЗАПЕРЕЧЕННЯ.....	138
Аліна МІНЧЕНКО	СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ ПРАГМАТИЗМУ В ЖИТТІ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ.....	140
Олександр ПАСТУХ	ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СУСПІЛЬСТВА І ПРИРОДИ: АНТРОПОЦЕНТРИЗМ VS ЕКОЦЕНТРИЗМ.....	143
Анна ПОПОВИЧ	ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ ВІРИ ТА РОЗУМУ В ЛЮДСЬКОМУ БУТТІ.....	145
Микола БУХАНЕНКО, Іван КОТЕЛЬНИКОВ,	ГЕОПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ.....	148
Марія ОДАРІЙ, Максим ЛАВРЕНТЬЄВ	ІСТОРІЯ СТОМАТОЛОГІЇ ВІД ЕПОХИ ЕНЕОЛІТУ ДО СЬОГОДЕННЯ.....	150
Єгор ДУБІНЄНКО, Анастасія ЄГОРОВА	УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКІ МІЖДЕРЖАВНІ ВІДНОСИНИ У ДОБУ ДИРЕКТОРІЇ УНР 1918-1920 РОКИ.....	152
Альвіна ПИСАРІВСЬКА	ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ОДЕСИ.....	154
Кирило СТОЯНОВ, Артем ЯРОШ	МІЖКУЛЬТУРНИЙ ДІАЛОГ УКРАЇНСЬКОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: МЕХАНІЗМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	157
Валерія ТВЕРДОВСЬКА	ПОЛІТИЧНІ ТА ШЛЮБНІ ЗВ'ЯЗКИ ПЕРІОДУ КИЇВСЬКОЇ РУСІ.....	159
Талла ЧАЙКОВСЬКА, Богдан ВИБОРНИЙ	КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ.....	161
Дмитро ЧОЛАК	НАСЛІДКИ ГОЛОДОМОРУ ДЛЯ САМОУСВІДОМЛЕННЯ УКРАЇНЦІВ.....	163
Вікторія ДІДЕНКО	БУЛІНГ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ (на матеріалах соціологічного дослідження).....	165
Вячеслав ФІЛІПЧУК	ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ.....	168
Віолета СВІТЛИЦЬКА	ЕТИМОЛОГІЯ ТА ДОФІЛОСОФСЬКЕ РОЗУМІННЯ ФЕНОМЕНУ «ЖІНКА».....	170
Mykola KICHKA	PROFESSIONAL TRAINING PECULIARITIES OF SPECIALISTS IN THE ECONOMIC DOMAIN.....	173

фізики можна розглядати як діалектичний процес, що включає заперечення попередніх парадигм, але зберігає їхню основу.

Я вважаю, що закон заперечення заперечення корисний як інструмент аналізу, але не слід його абсолютизувати. Світ набагато складніший, і розвиток може бути не лише спіралеподібним, а й хаотичним чи багатовекторним. Водночас ідея синтезу як якісного стрибка залишається актуальною для розуміння еволюції ідей, суспільства та природи.

Отже, зробивши висновки розуміємо, що закон заперечення заперечення є одним із фундаментальних принципів діалектики, який розкриває закономірності розвитку через боротьбу протиріч. Він дозволяє осмислити складні процеси змін у природі, суспільстві та мисленні. Хоча сучасні реалії часом не вписуються в його класичну схему, основні ідеї закону залишаються важливими для аналізу й розуміння світу. Уміння бачити єдність і боротьбу протилежностей допомагає не лише розвивати наукове мислення, а й шукати нові рішення у складних ситуаціях.

Аліна МІНЧЕНКО,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 2-го року навчання,
спеціальність 081 «Право: Кримінальна юстиція», юридичний факультет,
Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна

Науковий керівник: Світлана КИСЕЛИЦЯ, к. філос. н., доцент,
доцент кафедри філософії і суспільних наук,

Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна

СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ ПРАГМАТИЗМУ В ЖИТТІ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

Прагматизм є важливою філософською течією, яка акцентує увагу на практичності, корисності та ефективності дій у процесі прийняття рішень. Основний принцип прагматизму полягає в тому, що цінність істини та знань визначається їхньою здатністю приносити користь у реальному житті. Тобто, прагматизм оцінює ідеї не стільки за їхньою теоретичною правильністю, скільки за її світоглядно-аксіологічною допомогою в досягненні конкретних результатів або ефективному розв'язанні нагальних проблем людини.

У житті людини прагматизм сприяє прийняттю рішень на основі практичного досвіду та реальних наслідків, а не лише абстрактних теорій чи ідеалів. Такий підхід допомагає краще пристосовуватися до змін у світі, фокусуючись на тому, що справді приносить користь і дає швидко відчутні результати. Прагматизм також спонукає людину залишатися гнучкою і відкритою до нових методів, адже саме такий підхід наголошує на важливості експериментів та перевірки знань на практиці.

Прагматизм – це філософський напрям, що об'єднує різні доктрини, методи та світоглядно-теоретичні настанови, головною особливістю якого є не єдність

вихідних теоретичних постулатів або усталених понять, а прагнення усвідомити практичне значення філософії для майбутнього особистості та суспільства загалом. Прагматизм орієнтується на зміну соціальних парадигм і самої філософії, розглядаючи останню як одну з практичних діяльностей, здатну впливати на соціальне майбутнє [8].

Прагматизм як філософська течія виникає в Сполучених Штатах Америки наприкінці 1870-х років завдяки Чарльзу Сандерсу Пірсу [14, 15]. Його ідеї довго залишалися маловідомими широкому загалу, доки на рубежі століть до них не долучився психолог і філософ Вільям Джеймс [1, 13], який, завдяки своїм лекціям та есе, привернув до прагматизму широку увагу. Джеймс не лише популяризував, а й значно розвинув цю філософську течію, ставши одним із її головних теоретиків [9, с. 12]. Тоді ж вияскравлюється прагматистський підхід Джона Дьюї [2, 3, 4, 11] до освіти й громадянського суспільства, коли демократія встановлюються не тільки за рахунок загального виборчого права, а й завдяки сформованій чіткій громадянській позиції та розумній особистісній рівновазі, чого можна досягти ефективною системою спілкування між громадянами, фахівцями й політиками.

Сутність прагматичного методу, який заснований на принципі медіації, розпочинається з визнання того факту, що проблему неможливо розв'язати за допомогою того ж типу мислення, який її породив. В цьому контексті погоджуємось із твердженням: «Зовнішнє середовище, агресивно налаштоване, провокує об'єкт зменшити негативний вплив зовнішніх подразників. Саме пристосування як уникнення небезпечного зовнішнього подразника – вельми значуща умова переходу на наступний рівень еволюції» [10, с. 100-101]. Медіація спрямована на те, щоб визначити, яка практична різниця буде для мене та для інших, якщо припустити, що певне розуміння світу для багатьох суб'єктів є рівнозначно істинним. Тож, як справедливо зазначається, нагальність «застосування підходів прагматизму Ч. С. Пірса, В. Джемса, Дж. Дьюї зумовлене необхідністю розв'язання суперечності між об'єктивністю предмета і суб'єктивністю знань про нього з метою пристосування людини до світу» [6, с. 6].

Прагматизм як система методів і підходів у дусі прагматичного мислення, забезпечує надійне теоретичне підґрунтя для вирішення суперечливих ситуацій. Будь-яка проблема, що виникає в особистому або соціальному досвіді є складною та багатовимірною. Конфліктні життєві ситуації включають низку питань щодо негайних результатів або довгострокових економічних, соціальних і політичних наслідків [5, с. 9].

Прагматичний історико-філософський підхід заохочує врахування взаємозв'язку між ефективністю понять певної філософії та особливостями інтелектуального й комунікативного середовища, у якому формувався характерний зміст цих понять [7, с. 71].

Основна спрямованість прагматизму полягає в тому, щоб показати межі змінної природи реальності та особливості реакції людини на її зміни. Ідеї прагматизму залишаються актуальними й сьогодні, допомагаючи людині

знаходити певність у житті та вирішувати важливі життєві питання якнайефективніше. Прагматизм став невід’ємною частиною людської реальності і, в багатьох випадках, основою інтелектуальної діяльності. Ця філософія найбільше підходить людям з аналітичним мисленням, які прагнуть перевести перевірені теоретичні ідеї в практичну площину, не слідуючи принципу «користь за будь-яку ціну», навіть якщо ця користь є ілюзорною. Мова прагматизму повинна бути чіткою, зрозумілою і обґрунтованою, як будь-яка справа, що логічно продумана і веде до позитивного результату [11, с. 7].

Прагматизм відіграє важливу роль у житті сучасної людини, оскільки сприяє прийняттю рішень, орієнтованих на практичність і результативність. Ця філософська течія зосереджується на тому, що ідеї та знання мають цінність лише тоді, коли вони приносять реальну користь і допомагають вирішувати актуальні особистісні проблеми. Прагматичний підхід стимулює людину зосереджуватися на тому, що працює на практиці та ставити під сумнів ідеї, які не мають прикладного значення.

У повсякденному житті прагматизм допомагає адаптуватися до змін, приймати рішення, які приносять відчутну користь і залишатися гнучким у способах мислення й дії. Він також підштовхує до експериментів та інновацій, сприяючи особистому розвитку та кращому розумінню навколишнього світу.

Отже, прагматизм відіграє важливу роль у житті сучасної людини, спрямовуючи її на пошук ефективних і практичних рішень. Ця філософія навчає оцінювати ідеї та знання не лише за їхньою теоретичною цінністю, а й семантично, аналізуючи наскільки раціонально й вивірено вони допомагають досягати конкретних цілей та якнайшвидше вирішувати нагальні життєві проблеми. Завдяки прагматичному світоглядно-методологічному підходу людина здатна краще адаптуватися до швидких змін у світі, критично мислити, залишатися гнучкою та відкритою до нових гіпотез. Прагматизм допомагає зосереджуватися на тому, що справді важливе і дієве, сприяючи особистісному розвитку та розширенню прикладного підходу до життя, його, так би мовити, практичного розуміння.

Список використаних джерел:

1. Джеймс, В. Прагматизм / Пер. з англ. П. Насада. Київ: Альтернативи, 2017. 144 с.
2. Д’юї, Джон. Демократія і освіта / Пер. М. Олійник, І. Босак, Г. Пехник. Львів: Літопис, 2003. 294 с.
3. Д’юї, Джон. Досвід і освіта / Пер. Марії Василечко. Львів: Кальварія, 2003. 84 с.
4. Дьюї, Дж. Свобода і культура // Зарубіжна філософія ХХ століття. Київ : Основи, 1993. 289 с.
5. Жарких В. Ю. Культура медіації у філософії прагматизму. *Гуманітарний часопис*. 2016. С. 5-10.
6. Киселиця С. В. Віра як екзистенціал людського буття : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.01 Нац. акад. наук України, Ін-т філос. ім. Г. С. Сковороди. – Київ, 2013. 19 с. URL: <https://www.academia.edu/48906900/> (дата звернення: 03.11.2024).
7. Поліщук Н. П. Прагматизм як інтелектуальна культура демократії. *Філософія та релігієзнавство*. 2020. Вип.1. С. 69 - 80.

8. Прагматизм. Енциклопедія Сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-882840> (дата звернення: 01.11.2024).
9. Фецько О. І. Прагматична теорія істини Вільяма Джеймса: історико-філософський аналіз. Київ, 2021. 73 с.
10. Хамітов Н. В., Киселиця С. В., Деркач О. Л. Проблема тілесності суб'єкта штучного інтелекта в контексті теорії еволюції природного та штучного інтелекта. *Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія*. Чернігів: ЧНТУ, 2017. № 2(10). С.95-102. URL: <https://www.academia.edu/43866540/> (дата звернення: 03.11.2024).
11. Шумка М. Л., Гончарук Т. В. Основні ідеї прагматизму: істинність чи корисність / *Матеріали III Міжнародних філософсько-економічних читань* (м. Львів, 25-26 травня 2010 року). С. 1-8. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/20001> (дата звернення: 01.11.2024).
12. Dewey, John. *Democracy and Education*. Columbia University Press, 2024. 408 p.
13. James, William *The Will to Believe*. Transcribed into HTML by William O'Meara, copyright, 1997. An Address to the Philosophical Clubs of Yale and Brown Universities. Published in the *New World*, June, 1896. Liberty, Equality, Fraternity, p. 353.
14. Peirce, Charles Sanders. What Pragmatism Is. *The Monist*. 1905, v. XV, n. 2, pp. 161-181. Reprinted *Collected Papers of Charles Sanders Peirce*, 5.411-37.
15. Peirce, Charles Sanders. The Logic of Mathematics in Relation to Education. *Educational Review*. 1898, v. 15, pp. 209-16. Reprinted *Collected Papers of Charles Sanders Peirce*, 3.553-62.

Олександр ПАСТУХ,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, 1-го року навчання,
спеціальність 205 «Лісове господарство»,
Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна
Науковий керівник: Наталія ШАКУН, к. філос. н., доцент,
завідувач кафедри філософії і суспільних наук
Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СУСПІЛЬСТВА І ПРИРОДИ: АНТРОПОЦЕНТРИЗМ VS ЕКОЦЕНТРИЗМ

У сучасному світі питання взаємодії людини і природи набувають особливої актуальності. Зумовлено це як наростанням глобальних загроз (техногенні катастрофи, антропогенний вплив, екоцид тощо), так і пошуком шляхів їх подолання. Змінюється ставлення до навколишнього середовища, і філософські підходи до природи стали важливими для розвитку екологічної етики. Важливими світоглядно-методологічними концепціями, що визначають цю взаємодію, є антропоцентризм та екоцентризм.

Антропоцентризм: концепція людиноцентризму

Антропоцентризм, що походить від грецьких слів «anthropos» (людина) та «kentron» (центр), ставить людину в центр всесвіту. Згідно з цією концепцією, природа є лише засобом для задоволення людських потреб. Виходячи з такого підходу, природа розглядається як ресурс, який можна використовувати для розвитку цивілізації, незалежно від того, чи завдається шкода екосистемам. Цей підхід був розглянутий у роботах, де підкреслюється, що антропоцентризм